

Tavoitteena terveet ja toimintakykyiset eurooppalaiset

EU on keskeinen päätöksentekijä monissa ihmisten arkeen ja terveyteen vaikuttavissa tekijöissä: Mitä ruokaa syömme? Hengitämmekö puhdasta ilmaa? Miten ilmastonmuutosta ja luontokatoa torjutaan? Saammeko tarvitsemiamme lääkkeitä? Suojellaanko lapsia ja nuoria päihteiden haitoilta?

EU-alueella diagnosoidaan vuosittain liki 3 miljoonaa syöpää. Sydän- ja verisuonisairauksia sairastaa yli 60 miljoonaa eurooppalaista. Yli 10 prosentilla on krooninen keuhkosairaus. Diabetesdiagnoosi löytyy 61 miljoonalta eurooppalaiselta. Määrät ovat kasvavia. Kaikkia sairauksia voidaan kuitenkin ehkäistä puuttamalla yhteisiin riskitekijöihin, kuten alkoholin sekä tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön, liikkumattomuuteen sekä ylipainoon.

Ihmisten terveyden perustaksi tarvitaan vastuullista ympäristöpolitiikkaa

Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan ilmastonmuutos on aikamme suurin terveysriski. Sää- ja ilmatoriskien aiheuttamat haitat terveydelle lisääntyvät. Ilmastonmuutos vähentää luonnon monimuotoisuutta, ja eläimistä ihmisiin leviävät taudit yleistyvät.

Ilmansaasteet aiheuttavat joka vuosi Euroopassa noin 500 000 ennenaikaista kuolemaa. Pienhiukkaset ovat terveydelle haitallisimpia hiukkasia. Astmaan sairastumisen ja kuolleisuuden riski nousee tasaisesti pienhiukkaspitoisuuksien noustessa. Ilmansaasteita vähentämällä voidaan ennaltaehkäistä lukuisia sairauksia aina hengityssairauksista syöpiin.

Planeetan hyvinvointia ja ihmisten hyvinvointia ei voi enää erottaa – planetaarisen terveyden merkitys korostuu. Monimuotoinen luonto tukee terveyttä monilla tavoin. Luontoyhteyden tuomia terveysvaikutuksia ovat ihmiskehon mikrobiston rikastuttaminen ja sitä kautta immuunijärjestelmän vahvistaminen. Luonnossa vietetty aika tukee myös mielen hyvinvointia.

Tarvittavia toimenpiteitä:

- Poliittisilla päätöksillä tulee lisätä yhtä aikaa sekä ihmisten hyvinvointia että luonnon ja ilmaston kestävyttä.
- Ilmastopolitiikan tavoitteista on pidettävä kiinni. Päästövähennystavoitetta on kiristettävä, jotta ilmastolakiin kirjattu tavoite hiilineutraaliudesta vuonna 2050 toteutuu. Päästövähennystavoitteen on perustuttava parhaaseen tieteelliseen arvioon.
- Luontokato on pysäytettävä ja käännettävä luonnon monimuotoisuuden kehitys myönteiseksi vuoteen 2030 mennessä.
- Ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillitseminen ja varautuminen on tehtävä sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä suojellen.
- Ilmanlaatudirektiivissä on säädettävä ilmanlaadun raja-arvot täysin WHO:n suositusten mukaan. Raja-arvoja on muokattava ajassa automaattisesti viimeisimpään tieteelliseen tutkimusnäyttöön perustuen.

- Poliittisessa päätöksenteossa tulee arvioida ja ottaa huomioon päätösten ilmasto- ja luontovaikutukset sekä vaikutukset ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Tulee lisätä ymmärrystä ja tutkimusta terveyden, ympäristön ja talouden yhteydestä.

Ehkäistään sairauksia tupakka- ja nikotiinipolitiikalla

Euroopassa tupakoidaan enemmän kuin muilla mantereilla – jopa 23 prosenttia eurooppalaisista tupakoi. Tupakka aiheuttaa EU-maissa vuosittain 750 000 kuolemantapausta. Tupakointi lyhentää elämää keskimäärin 10 vuodella. Tupakka- ja nikotiinituotteet ovat keskeinen riskitekijä tarttumattomien sairauksien taustalla.

Tupakointi suurentaa astmaan sairastumisen riskin jopa yli kaksinkertaiseksi. Tupakoitsijoiden aivoinfarktin riski on moninkertainen. Joka kolmas syöpä ja joka kolmas sydänperäinen kuolema johtuu tupakasta. Diabeteksen riski lisääntyy merkittävästi tupakka- ja nikotiinituotteiden vuoksi.

EU:lla on merkittävä rooli tupakka- ja nikotiinituotteiden sääntelijänä. Uutta tupakkatuotedirektiiviä ja tupakkaverodirektiiviä on odotettu jo vuosia. Kansanterveyden edistämiseksi sekä lasten ja nuorten suojelemiseksi on välttämätöntä varmistaa, että direktiiveissä puututaan uusiin tupakka- ja nikotiinituotteisiin ja että sääntely on kattavaa. Hintaa ja saatavuutta sääntelemällä voidaan vahvimmin vaikuttaa kulutukseen.

Myyntipaikkoja, ostoikkää, nikotiinittomia ympäristöjä ja markkinointia sääntelemällä sekä asettamalla käyttö- ja hallussapitokieltoja voidaan vaikuttaa asenteisiin ja vähentää mallioppimista sekä ympäristöhaittoja.

Tarvittavia toimenpiteitä:

- Tulee luoda nikotiiniton sukupolvi vuoteen 2040 mennessä. On selvitettävä, onko oikeudellisesti mahdollista kieltää koko EU:n alueella tupakka- ja nikotiinituotteiden myynti ja hallussapito pysyvästi 1.1.2012 jälkeen syntyneiltä.
- Houkuttelevuuden vähentämiseksi kaikkien tupakka- ja nikotiinituotteiden pakkauksista tulee tehdä tuotemerkittömiä. Varoitustekstit tulee painaa myös yksittäisiin tupakka- ja nikotiinituotteisiin.
- Tunnusomaiset maut tulee kieltää kaikilta tupakka- ja nikotiinituotteilta mukaan lukien lääkelain alaiset vieroitustuotteet. Ainoa sallittu maku olisi tupakka. Näin suojellaan erityisesti lapsia ja nuoria.
- Kaikki tupakka- ja nikotiinituotteita koskevat käsitteet tulee harmonisoida koko EU:ssa.
- Tupakka- ja nikotiinituotteiden etä- ja verkkomyynti tulee kieltää.
- Tupakkafiltterit tulee kieltää sekä ihmisten että luonnon suojelemiseksi.
- Uusia tupakka- ja nikotiinituotteita ei saa markkinoida vieroitukseen tarkoitettuna.
- Tupakkaverodirektiiviin tulee sisällyttää uudet tupakka- ja nikotiinituotteet, kuten sähkösavukeneesteet ja nikotiinipussit.
- Tupakkaverodirektiivissä tulee säätää mahdollisimman korkeista veroista kaikille tupakka- ja nikotiinituotteille, jotta voidaan vähentää kulutusta ja jotta tuotteiden hintaero eri maissa ei kasva liian suureksi.

Alkoholipolitiikka on terveystalitiikkaa

Alkoholi on keskeinen kansansairauksien aiheuttaja, mutta EU:ssa siihen suhtaudutaan pitkälti maatalous- ja elinkeinokysymyksenä. Eurooppa on mantereista koston: täällä juodaan eniten ja alkoholin aiheuttamat haitat ovat yleisempiä kuin muualla. Alkoholi aiheuttaa Euroopassa vuosittain liki miljoona kuolemaa.

Alkoholi lisää merkittävästi sydän- ja verisuonisairauksien sekä syövän riskiä. Valtaosa alkoholin aiheuttamista kuolemista johtuu kansansairauksista. Lisäksi alkoholin käyttö lisää lihavuutta, joka lisää lukuisten kansansairauksien riskiä. Alkoholin aiheuttamat sosiaaliset ongelmat väkivallasta asunnottomuuteen, onnettomuuksiin ja lasten heitteillejättöön ovat suuret.

Alkoholi ei aiheuta ongelmia vain runsaasti käytettynä, vaan monet haitat syntyvät jo kohtuukäytöstä.

Tarvittavia toimenpiteitä:

- Kaikkien alkoholituotteiden etiketteihin on säädettävä pakolliset ainesosaluettelot ja ravintoarvoilmoitukset, kuten muillakin elintarvikkeilla on.
- Alkoholituotteiden etiketteihin on otettava käyttöön pakolliset terveysvaroitukset, joissa kerrotaan mm. alkoholin syöpävaarallisuudesta, kuten EU:n syöväntorjuntasuunnitelmassa on päätetty.
- Alkoholia koskevissa päätöksissä on arvioitava kattavasti niiden sosiaali- ja terveystalitiittiset vaikutukset. Alkoholipoliittisilla päätöksillä tulee pyrkiä suojelemaan lapsia ja nuoria alkoholin aiheuttamilta haitoilta.
- EU:n tulee laatia alkoholistrategia jatkamaan vuoden 2006 tehdyn alkoholistrategian myötä aloitettua työtä.

Kohti ihmisille ja ympäristölle kestävämpää ravitsemusta

Epäterveellinen ruokavalio, ylipaino ja lihavuus lisäävät suuresti riskiä sairastua ei-tarttuviin sairauksiin kuten sydän- ja verisuonitaudit, tyyppin 2 diabetes ja eräät syövät. Ne yhdessä ovat yleisin kuolinsyy EU-maissa. Eurooppalaiset saavat ravinnostaan liikaa energiaa, tyydyttyneitä rasvoja, sokeria ja suolaa. Sen sijaan vihanneksia, hedelmiä ja täysjyväviljoja kulutetaan liian vähän.

EU-maissa on käytössä erilaisia pakkausmerkintäjärjestelmiä, joiden tarkoituksena on kertoa kuluttajille elintarvikkeiden terveellisyydestä. Suomessa käytössä on Sydänmerkki, joka on EU:ssa rekisteröity ravitsemusväite. Se on ainoa symboli Suomessa, joka kertoo tuotteen ravitsemuksellisesta laadusta. EU:n Pellolta pöytä -strategiassa on asetettu yhdeksi tavoitteeksi luoda pakollinen ja yhtenäinen tuotteen terveellisyydestä kertova pakkausmerkintäjärjestelmä koko EU:n alueelle.

Ennen kuin harmonisoidun merkkijärjestelmän suuntaan voidaan edetä, EU:ssa tulisi päästä yksimielisyyteen siitä, mitkä ruoat ja elintarvikkeet ovat terveellisiä ja mitkä epäterveellisiä. EU:ssa

on jo aiemmin yritetty luoda yhtenevää näkemystä ruokien terveellisyydestä ja epäterveellisyydestä eli ravitsemusprofiileista ravitsemus- ja terveysväiteasetuksen yhteydessä.

Väiteasetuksen (N:o 1924/2006) mukaan komission olisi jo vuonna 2009 tullut vahvistaa ravitsemusprofiilit, joita elintarvikkeiden on vastattava, jotta niiden yhteydessä voidaan esittää ravitsemus- tai terveysväitteitä. Ravitsemusprofiileita ei kuitenkaan ole edelleenkään vahvistettu.

Yhteiseurooppalainen merkkijärjestelmä ei välttämättä ajaisi maakohtaisia hyvän ravitsemuksen ja terveyden edistämisen tavoitteita. Tämä johtuu siitä, että Euroopan alueella on hyvin monenlaisia ruokakulttuureita, minkä vuoksi eri alueilla eri ruoat ja elintarvikkeet ovat merkityksellisiä ravitsemuksen ja terveyden näkökulmasta.

Tiedämme yhä tarkemmin yksipuolisen, vahvasti eläinperäisen ruokavalion haitoista sekä ihmiselle että ympäristölle. Silti eläinperäisten tuotteiden kulutus ei ole pienentynyt EU:ssa vuoden 2014 jälkeen. EU:ssa on lisättävä kansalaisten mahdollisuuksia tehdä terveellisiä arjen valintoja. Siksi myös maataloustukien olisi kannustettava nykyistä paremmin ilmaston, ympäristön ja terveyden kannalta kestävään tuotantoon.

Tarvittavia toimenpiteitä:

- Euroopan tasolla tulee päästä yhteiseen ymmärrykseen ja vahvistaa ravintosisältöprofiilit tai muulla tavoin yhteisesti määritellä kriteerit terveellisille ja epäterveellisille elintarvikkeille.
- Jos ravintosisältöprofiileista ei päästä yhteisymmärrykseen, EU-maissa tulee olla käytössä tai kehittää kansallinen pakkausmerkintäjärjestelmä, joka pohjautuu kansallisiin ravitsemussuosituksiin.
- EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteeksi on otettava eläintuotannon vähentäminen.

Markkinointia rajoitettava lasten ja nuorten terveyden suojelemiseksi

Maailman terveysjärjestö WHO pitää epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnin rajoittamista keskeisenä toimenä lasten ja nuorten ylipainon ja lihavuuden sekä niihin liittyvien terveyshaittojen ehkäisemisessä. WHO:n mukaan eurooppalaista aikuisista lähes 60 prosenttia ja lapsistakin lähes kolmannes on ylipainoisia.

Lapset ja nuoret kohtaavat epäterveellisten elintarvikkeiden mainontaa päivittäin. Suuri osa siitä tapahtuu digitaalisessa ympäristössä kuten sosiaalisen median alustoilla ja mobiilipelien kautta. Epäterveellisten elintarvikkeiden markkinointia alaikäisille ei ole EU:ssa kielletty. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan markkinointipaineen vähentämiseksi tarvitaan tiukempia rajoituksia. Somemarkkinoinnin sääntely kansallisella tasolla on vaikeaa, sillä sosiaalisen median palveluntarjoajat toimivat globaalisti.

Digitaalisessa maailmassa mainontaa kohdistetaan ennennäkemättömällä tarkkuudella. Tämän vuoksi lapset ja nuoret altistuvat helpommin myös alkoholin ja nikotiinituotteiden markkinoinnille. Tämä taas voi johtaa näiden tuotteiden käytön varhaiseen aloittamiseen.

Tarvittavia toimenpiteitä:

- Lapsille kohdistuvan epäterveellisten elintarvikkeiden markkinoinnin rajoittaminen
- Kattava alkoholin markkinointikielto verkossa

- Tehokkaat ikärajalvontajärjestelmät verkkoalustoille
- Algoritmien hyödyntäminen alkoholituotemerkkien näkyvyyden estämiseksi
- EU:lle kokonaisvaltainen toimintasuunnitelma lasten lihavuuden vähentämiseksi

Lääkkeiden saatavuus ja turvallisuus taattava

On tärkeää saada uudet kustannusvaikuttavat lääkkeet nopeasti käyttäjille, jotka niistä hyötyvät. Monien jo vanhempien lääkkeiden saatavuudessa on ollut enenevästi häiriöitä, johtuen muun muassa häiriöistä pitkissä tuotantoketjuissa. Lääkkeiden korkeat hinnat kuormittavat jäsenmaiden kansantalouksia ja lääkkeenkäyttäjiä. WHO Europen mukaan mikrobilääkeresistenssi aiheuttaa 35 000 kuolemaa Euroopassa vuosittain.

Tarvittavia toimenpiteitä:

- On säädettävä oikeudellisesti sitovat toimenpiteet kriittisten lääkkeiden toimitusvarmuuden takaamiseksi.
- On luotava kannustimia tuoda lääke markkinoille kaikkiin jäsenvaltioihin samanaikaisesti.
- On edistettävä kliinistä tutkimusta lääkkeiden vaikuttavuudesta, erityisesti vertailevaa tutkimusta vaikutuksista eliniän odotteeseen ja elämänlaatuun
- On edistettävä lääketiedon avoimuutta koskien niin lääketutkimusta kuin lääkkeiden kustannusvaikuttavuutta.
- Potilaiden ja potilasjärjestöjen roolia on vahvistettava lääketutkimuksessa- ja kehityksessä: potilaiden ja potilasjärjestöjen rooli määriteltävä tarkemmin EU:n lääkepaketissa. Lääkkeenkäyttäjien osallisuus ehdoksi kliinisen tutkimuksen rahoitukselle.
- Lääkkeiden saatavuus on varmistettava sekä EU:ssa että sen jäsenmaissa. Komission on edistettävä kohtuuhintaisten lääkkeiden saamista markkinoille.
- Euroopan tulee vähentää riippuvuutta kolmansista maista lääkkeiden saatavuudessa. Lääkkeiden toimitusketjujen riskit olisi tunnistettava hankinnoissa, ja vältettävä tukeutumista vain yksittäisiin toimittajiin.
- Mikrobilääkeresistenssiä on torjuttava tietoa lisäämällä, käyttämällä rationaalisia pakkauskokoja ja säätämällä antibiooteille reseptivaatimus kaikissa jäsenmaissa.
- Ympäristöriskien arviointi on säädettävä osaksi lääkkeiden myyntiprosessia ja ympäristöriskiarvioita on päivitettävä säännöllisesti.

Tarttumattomien sairauksien järjestöverkoston muodostavat Aivoliitto, Diabetesliitto, Filha, Hengitysliitto, Sydänliitto ja Syöpäjärjestöt.